جام جم

ویژه فرهنگ - هنر
رسانه - جامعه

۵

شنبه ۱۴ آبان ۱۴۰۱ شماره ۶۳۴۷

«نواهنگ»
فرصتی برای
معرفی استعدادها

۶

رئیس رسانه ملی:

«صداوسیما» یک قرارگاه فرهنگی و شتاب دهنده است

۶

فرهنگ

مجید نیامراد، طراح صحنه خاطره‌ساز در گفت‌وگو با «جام جم»:

هنوز هم سر خط هستم

۱۰

رسانه

با «آی فیلم» تجدید خاطره می‌کنم

۷

رسانه

بازدید نمایندگان مجلس از نمایشگاه سریال تازه میرباقری

«سلمان فارسی»؛ نقطه عطفی در سریال‌سازی ایران

۷

رسانه

«جام جم» میزبان مجری، تهیه‌کننده و دیگر عوامل برنامه ۸۲ ساله رادیو شد

سفر به دنیای خیال با «قصه ظهر جمعه»

۸

یادداشت

بازار قاچاق آثار هنری در کشور داغ شده است

رشد اقتصادی هنر ایران را منتظر رفع تحریم نگذاریم

محمود نورائی
کارشناس هنر

هنر ایران پتانسیل بالقوه‌ای برای اقتصاد کلان دارد و می‌تواند در مناسبات جهانی به عنوان یک اقتصاد پیش‌رو در زمینه کم کردن وابستگی به نفت، ایفای نقش کند. اگر به ۱۵ سال اخیر که توجه به اقتصاد هنر با حضور حراج‌های بین‌المللی به هنر منطقه شد، نگاهی داشته باشیم به‌خوبی درخواهیم یافت که ایران همواره ستون اقتصاد هنر منطقه بوده است. چهره‌های اصلی مارکت هنر منطقه و رصد فروش آثار هنری این حراج‌ها به‌خوبی نشان می‌دهد که هرگاه حراج‌های بین‌المللی منطقه خاورمیانه برگزار شده، بیش از ۳۰ درصد فروش این حراج‌ها به هنرمندان ایرانی اختصاص پیدا کرده است. این دستاورد که در سال‌های اولیه این حراج‌ها رقم خورد، باعث شد تا هنر ایران به‌صورت ویژه مدنظر جامعه جهانی اقتصاد هنر قرار بگیرد.

اما دنیای هنر که به نظر باید عاری از مناسبات سیاسی باشد در سال‌های اخیر و پس از تحریم‌های آمریکایی آسیب دیده و این اقدامات تاثیر منفی قابل‌توجهی در اقتصاد بین‌المللی هنر ایران گذاشته است، زیرا تحریم اقتصادی که مبادلات بانکی را مخدوش کرد، زمینه‌ای شد تا حراج‌خانه‌های بین‌المللی نتوانند با هنرمندان و گالری‌داران ایرانی در زمینه انتقال پول همکاری کنند. از همین رو این حراج‌ها برای این‌که دست خود را خالی از هنر ایران که چهره اصلی مارکت هنر منطقه است، می‌دیدند به هنرمندانی توجه کرده‌اند که زیست آنها خارج از مرز جغرافیایی ایران است و در اصل از هنرمندان میدانی هنرهای تجسمی کشور نیستند. از همین رو باید ابعاد تحریم‌های اقتصادی را به‌درستی بررسی کرد زیرا این موضوع علاوه‌بر تاثیر منفی اقتصادی از دو جهت هنر ایران را مورد هدف‌های سوء قرار داده است.

۱ اقتصاد هنر نقشی قابل‌توجه در اصلاح اقتصادی کشور دارد، زیرا اثر هنری به عنوان یک کالای سرمایه‌ای در دنیا شناخته می‌شود و طی یک دهه اخیر چنین نقشی را هم در اقتصاد ایران پیدا کرده است. وقتی هنر به عنوان کالای اقتصادی در ایران شناخته شد از ورود سرمایه‌های سرگردان جامعه که به سمت کالاهای دیگر اقتصادی که نقش تورمی در جامعه داشتند، جلوگیری کرد. یعنی سرمایه‌هایی که می‌رفت در بخش‌های تورمی مثل ملک، ارز، طلا، خودرو و... سرمایه‌گذاری شود تا حدودی به سمت هنر آمد که هرقدر هم گران‌تر می‌شد، نقشی منفی در اقتصاد نداشت. ضمن این‌که این روند باعث شد که از نقش هنرمندان، که نسل جوان پویایی هم در کشور دارند، به عنوان یک تولیدکننده صنایع خلاق در اقتصاد کشور کاسته شود.

۲ ایران باعث شده حراج‌های بین‌المللی هنر معاصر در خاورمیانه در رکورد به‌سر ببرند، این حراج‌خانه‌ها در سال‌های ابتدایی حراج‌های خاورمیانه فروش‌های بالای چهار تا شش میلیون دلار را تجربه می‌کردند اما در سال‌های اخیر فروش‌های آنها بین دو تا سه میلیون دلار شده که از همین رو، این حراج‌ها توجه خود را از هنر معاصر کم کردند و سرمایه‌گذاری خود را روی هنر منطقه گذاشتند. این موضوع باتوجه به این‌که تروریسم منطقه خاورمیانه تحت نظام سلطه است، باعث شده تا بسیاری از آثار ملی و میراثی کشورهایی همچون سوریه و عراق به شکل غیرقانونی وارد بازار جهانی هنر شوند. متاسفانه رونق‌گیری حراج‌های هنر اسلامی در ابعاد داخلی کشور هم زمینه‌ای ایجاد کرده تا سودجویان، آثار میراثی ایران را هدف قاچاق قرار دهند تا با رساندن آنها به دست دلالان خارجی این آثار در حراج‌های بین‌المللی عرضه شوند.

۳ با توجه به اثرات سوء یاد شده اما راهکارهایی وجود دارد که می‌توان از آنها برای شکستن رفع تحریم‌ها استفاده کرد. برگزاری حراج‌های داخلی هنر اسلامی با حمایت سازمان میراث فرهنگی یکی از این راهکارهاست که می‌تواند از قاچاق آثار ملی جلوگیری کند. از سوی دیگر با توجه به بازار هنر شرق آسیا که رقیب جدی اقتصاد هنر غرب است، با توجه به پیوستن ایران به پیمان شانگهای، زمینه خوبی برای عرضه هنر معاصر ایران فراهم است و باید از سوی مدیران هنری کشف برای آن برنامه‌ریزی شود.

گزارش

بخش چهارم

مسیری که بدون حجاب طی شد

صنعت فیلمسازی مجوز تعرض جنسی به کارگردانان می‌دهد

سعید مستغاثی
فرهنگ
مستندساز و کارشناس سینما

از دیگر اهالی هنر غرب که خود را قربانی تعرضات جنسی اعلام کرد، بیورک، خواننده مشهور ایسلندی بود که در پستی فیسبوکی در اکتبر ۲۰۱۷ تجربه خود را از آزار جنسی به اشتراک گذاشت. او گفت زنانی که در اینترنت از تجربه‌های خود از آزارجنسی می‌گویند، انگیزه او برای این فاش‌سازی بوده‌اند. بیورک از بازیگرانی بود که به‌دلیل ایفای نقش در برخی فیلم‌های خاص، از سطح آثار تجاری و بازاری سینما فاصله گرفت و به حیطه فیلم‌های به اصطلاح هنری وارد شد؛ فیلم‌هایی که تفسیرها و تعابیر فراوان روشنفکری و شبه‌روشنفکری پیرامون آن به راه می‌افتد.

و حالا در حالی که شبکه‌های اجتماعی از زنانی که با هشتگ «#من هم (#Metoo)» درباره تجربه خود از آزار جنسی حرف می‌زنند، پر شده بود، اکنون بیورک اعتراف کرده که از سوی یک کارگردان مورد آزار قرار گرفته است. این نوشته بیورک همزمان با آن منتشر شده که هاروی واینشتاین، تهیه‌کننده آمریکایی به دنبال اتهاماتی که در زمینه آزار جنسی زنان بازیگر هالیوودی به او وارد شد، از آکادمی اسکار اخراج شد.

بیورک در فیسبوک خود نوشته که متوجه شده آزار جنسی یک موضوع جهانی است! و یک کارگردان می‌تواند بازیگر خود را آزار داده و به او تعرض کند و در واقع صنعت فیلمسازی این مجوز را به او می‌دهد. این خواننده، نامی از کارگردانی که او را آزار داده، نبرده اما گفته که بقیه این امکان را به او می‌دادند و او را تشویق می‌کردند.

او کارگردان مورد نظر خود را دانمارکی معرفی کرده و همین موضوع باعث شده که بسیاری فرد مورد اشاره را لارس فون‌تریه، کارگردان مشهور دانمارکی بدانند؛ فون‌تریه، کارگردان تنها فیلمی بوده که بیورک در آن ظاهر شد یعنی «رقصنده در تاریکی». دستیار فون‌تریه گفته او اتهام وارد شده از سوی بیورک را رد می‌کند اما علاقه‌ای به اظهارنظر بیشتر در این زمینه ندارد. لازم به ذکر است که لارس فن‌تریه از فیلمسازان مازوخیست به شمار رفته که چند فیلم اخیرش به‌دلیل تصاویر بی‌پرده و شنیع، بسیار تهوع‌آور معرفی شد. بیورک گفته وقتی در مقابل آن کارگردان مقاومت کرده، تنبیه شده است، ولی چون علاقه‌ای به دنیای بازیگری نداشته، توانسته از این شرها و شرایط بگریزد اما برای کسانی که به بازیگری علاقه‌مندند، نگران است.

زنان هنرپیشه در سوئد نیز از آزارهای جنسی در امان نیستند

سال‌ها بود که نمایش انواع و اقسام صحنه‌های غیراخلاقی و نامشروع در فیلم‌ها و برپرده سینماها، می‌توانست حکایت از وضعیت نامناسب و ضداخلاقی پشت صحنه این فیلم‌ها و حتی بازتاب زندگی واقعی دست‌اندرکاران و بازیگران باشد، برخی همواره این همسانی جلو و پشت صحنه را انکار کرده و همه آنچه برپرده سینما اتفاق می‌افتاد را تنها یک فیلم معرفی می‌کردند. حتی رسوایی‌های خانوادگی و روابط نامشروع و انواع و اقسام حواشی و اخباری که پیرامون زندگی هنرپیشه‌ها و سوپراستارها در مجلات مختلف به چاپ رسیده و همیشه از پرطرفدارترین بخش‌های نشریات سینمایی به‌شمار می‌رفت نیز نمی‌توانست بر استدلالات ضعیف و قوی این افراد غلبه کند. موج افشای فساد جنسی در غرب طی چند سال اخیر به‌طور ناباورانه‌ای همه دم و دستگاه‌های آموزشی، آکادمیک، دانشگاهی، سیاسی، امنیتی، ورزشی و... غرب را در نوردید و بیش از همه صنعت فیلمسازی به‌خصوص هالیوود را پوشش می‌داد که بخش ناچیزی از اخبار و گزارشات آن را ملاحظه فرمودید. اما ادامه انتشار آن اخبار و گزارش‌ها نشان داد، رسوایی‌های یاد شده تنها به هالیوود محدود نبوده و سینمای دیگر کشورها از جمله به اصطلاح رویایی‌ترین آنها مانند سوئد را نیز دربرگرفته است. چنانچه در ادامه این مطالب خواهیم دید براساس آمار و گزارش‌های مراکز آکادمیک، اجتماعی و قضایی خود کشورهای یاد شده امثال سوئد، فنلاند و نروژ، وضعیت تعرضات جنسی در این کشورها بسیار اسف‌انگیزتر از دیگر ممالک است! اما آنچه باعث شد تا به این فقره از فضای نابهنجار کشورهای یاد شده به‌خصوص در ارتباط با سینما بپردازیم، انتشار فراخوان ۴۵۶ زن هنرپیشه و بازیگر سوئدی در روزنامه سونسکا داگ بلادت در نوامبر ۲۰۱۷ بود که بازتاب بسیار وسیعی یافت و وزیر فرهنگ سوئد، الیس باکونکه و دولت را نیز به واکنش واداشت.

وزیر فرهنگ سوئد پس از دیداری با روسای بسیاری از تئاترهای بزرگ کشور، اعلام کرد دولت خواستار انجام تغییراتی جدی برای جلوگیری از بروز چنین وضعیت‌هایی است. موضوع فراخوان زنان هنرپیشه، آزارهای جنسی توسط همکاران مردشان بود. آنها نوشته بودند: «کارگردان‌ها، شما موفق نشدید. تهیه‌کننده‌ها، شما موفق نشدید. شرکت‌های تولیدی، شما موفق نشدید. رؤسای تئاتر، شما موفق نشدید. سیاستمداران، شما موفق نشدید. این مسئولیت شماست که مراقب باشید هیچ‌کس در محیط کارش مورد آزار جنسی قرار نگیرد.» آنها نوشته‌اند زنان هنرپیشه به شکل‌های مختلف مورد آزار و سوءاستفاده جنسی مردان، چه در محیط کار و چه در بیرون قرار می‌گیرند. این فراخوان نیز در ادامه انتشار هشتگ «#من هم» یا #Metoo در شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ها منتشر شد.

واکنش سرد به اعتراض ۶۰۰ سینماگر زن علیه آزار جنسی در سوئد

از طرف دیگر اعتراض ۶۰۰ سینماگر زن سوئدی به آزار جنسی انستیتوی فیلم سوئد، معضل تعرضات جنسی در این کشور پیشرفته اسکاندیناوی را بیش از پیش حاد کرد؛ اعتراضی که واکنش مسئولان سوئدی نسبت به آن، تنها ارائه طرح برگزاری کلاس‌های آموزش مسائل جنسی به کارکنان کمپانی‌های سینمایی بود! طرحی که به‌نظر می‌رسد از سر رفع تکلیف صادر شده و نخواهد توانست امنیت اخلاقی زنان بازیگر را در پایتخت آزار جنسی جهان فراهم کند.

این ادامه‌ای تکان‌دهنده بر افشاگری‌ها علیه سوءاستفاده از زنان در سینمای غرب بود که ۶۰۰ زن سینماگر در کشور سوئد در نوامبر ۲۰۱۷، نامه‌ای سرگشاده را علیه فضای ناامن سینمای این کشور برای زنان امضا و منتشر کردند. این زنان خواستار رسیدگی به شرایط اسفبار اخلاقی حاکم بر فرهنگ و هنر، انتشار کتاب، تلویزیون و صنعت سینما علیه زنان شده بودند و گفته بودند که دیگر تحمل آزار جنسی را ندارند. این نامه توسط بازیگران مطرحی چون آلیسیا ویکاندر سوفیا هلین، ماری گورانزون و... نیز امضا شده بود.

اما انستیتوی سینمای سوئد، چند روز بعد به نامه این ۶۰۰ سینماگر زن واکنش نشان داد. براساس گزارش منابع خبری، این انستیتو قصد دارد کلاس‌های رایگان آموزش جنسی را برای کارکنان کمپانی‌های سینمایی در سوئد برگزار کند. براساس این طرح که هنوز از سوی هیئت مدیره انستیتوی فیلم سوئد تصویب نشده، تنها کمپانی‌هایی یارانه خواهند گرفت که در این کلاس‌ها شرکت کنند. اقدامی که شاید راه چندان مطمئنی برای در امان ماندن زنان از سوءاستفاده‌های غیراخلاقی در سینمای سوئد نباشد؛ چراکه موضوع آزار جنسی زنان در سوئد فراتر از سینما، امری فراگیر در آن کشور شناخته می‌شود. به طوری که آزار جنسی زنان در سوئد تنها به هنرمندان محدود نیست، بلکه سیاستمداران و مقامات بلندپایه آن کشور را نیز دربر می‌گیرد.

برش

اظهارنظر تام هنکس درباره بحران اخلاقی در غرب

ماجرای هالیوود و رسوایی‌های جنسی‌اش، بیشتر و گسترده‌تر از دیگر مراکز غربی فراگیر شد و هر روز یک یا چند نفر از عوامل و دست‌اندرکاران این مرکز سینمایی آمریکا به افشای این رسوایی‌ها می‌پرداختند. اما در قبال این افشاگری‌ها، بعضی از هالیوودی‌ها هم بودند که از این نهاد دفاع می‌کردند، به خصوص آنان که منافع بسیاری در آنجا داشته و دارند. تام هنکس، بازیگر مطرح هالیوود و فیلم‌هایی مانند فارست گامپ و همچنین برنده دو جایزه اسکار بهترین بازیگر مرد که یکی از آنها سال ۱۹۹۳ برای ایفای نقش یک وکیل همجنس‌گرا مبتلا به ایدز در فیلم «فیلادلفیا» بود.

در گفت‌وگوی در ۱۸ اکتبر ۲۰۱۷ بی‌بی‌سی با تام هنکس، از او پرسیده شد:

«... آیا از این‌که بخشی از صنعت هالیوود که اجازه داده چنین رفتارهایی ادامه پیدا کند، احساس همدست بودن در این جریان را دارد؟»

این بازیگر اسکاری در پاسخ گفت:

«... نه. اگر هالیوود و صنعت سرگرمی تنها مکانی بود که آزار جنسی در آن اتفاق می‌افتاد، می‌گفتم بله. این جریان بر پایه قوانین اجتماع ساخته شده است. خیلی ساده‌انگارانه است که بگوییم این اتفاق فقط در هالیوود می‌افتد. من سریال «مردان خشمگین» را دیده‌ام که ممکن است شما براساس آن چنین حرف‌هایی را درباره آژانس‌های تبلیغاتی بزنید. به مجامع دولتی نگاه کنید؛ چه میزان رسوایی‌های جنسی در آنها وجود دارد؟»